ГОДИНА XLIII ЦЕТИЊЕ, петак 25. јула 1914. БРОЈ 39.

ЦИЈЕНА:
За **Црну Гору** на годину 8 перпера, на по године 4 перпера.
За **Аустро-Угарску Босну и Херцеговину** на годину 12 перпера, на по године 6 перпера.
За све остале земље годишње 20 франака у злату, на по године 10 франака у злату.
Претплата се прима само у годишњим и полугодишњим роковима и полаже у напријед.
Појединн број 20 пара за Црну Гору, — за Иностранство 25 пара.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Le GLAS TZRNOGORTZA, *Journal Officiel*, paraissant régulièrement chaque samedi et suivant les exigences du service. On s' abonne aux bureaux du journal GLAS TZRNOGORTZA, *Cettigné, Monténégro.*

L' abonnement pour le pays 8; pour l' Autriche-Hongrie 12 Perpers; pour tous les autres pays 20 francs par an.
La publicité est reçue aux bureaux du journal et dans toutes les agences de publicité.

Претплата се шаље само **Администрацији „Гласа Црногорца“** на **Цетиње.**
Дописи се шаљу **Уредништву** — Рукописи се не враћају.
Огласи се шаљу **Администрацији** и наплаћују се: за сваку ријеч или број до пет цифара из петит слова по **4 паре**, гармонд слова **6 пара**; цицеро слова **8 пара** — за први пут, а за сваки даљи пут у пола од горње цијене. Најмањи оглас наплаћује се **1 перпер.** — Осим напријед чзнешене цијене од ријечи, наплаћује се по закону о таксама још по 50 пара за свако поједино оглашавање.

Власник: Државна Штампарија. Излази суботом Уредник и одговорни уредник: **Вељко Милићевић**

Црногорци!

Још не доспјесте, да крв сперете с ваших храбрих мишица, а ваш стари Краљ приморан је да вас и по трећи пут за непуне двије године дана позове под оружје; да вас и по трећи пут поведе у рат — у свети рат за слободу Српства и Југословенства.

Црногорци!

Судбоносни час је куцнуо! Црно-жути барјак, који од давних времена као мöра притиска душу југословенског народа, развио се, да тај народ сад потпуно уништи, да његове слободне представнике, Србију и Црну Гору, прегази.

Узмичући пред најездом силног Османлије, Југословени су се прилагођавали хришћанској Аустрији, да се с њом заједно опру најезди са Истока. Они су код ње тражили спас живота, а нашли су гроб своје слободе. Немилосна Аустрија примила их је не као помагаче за заједнички опстанак, већ као измећаре и убоге најамнике да њиховим месом и крвљу њиховом штити искључиво своје себичне интересе. Држала их је као бедем према разјареном Азијату и гурала их немилосно на кланице њемачких и талијанских поља. Хероји битке на Бауцену, гдје је славни шведски краљ погинуо, били су Југословени. Крвљу својом прелили су бојна поља Холандије и залили обале Сјеверногa Мора, а Адрију су јој, залуду, само они очували. Беч, из којег се сада наредбе дају за уништење Српства, очували су бедеми костију словенских.

За све то Аустрија је захвалила Југословенству неправдом, гоњењем, робовањем и пакосним сијањем раздора међу браћом, за што је чак и цркву као средство узимала.

Док су ланци робовања стезали Словене у земљама Монархије, дотле су носиоци црно-жуте боје чупали и исчупали срце Србиново — дивну Босну и Херцеговину.

Крвљу српском заливени Скадар и Драч отели су нам својим интригама. А кад им све то није помогло — кад су се слободне српске земље, оснажене посљедњим ратовима, хвала буди Богу и јунаштву српском, спремале за нови културни живот: кад а су се словенска браћа нашла заједно у пространој цркви све Југославије, са амвона које отпочела се проповиједати слога, братство и једнакост — латили су се оружја, да своје злобне намјере постигну, да нас униште.

Црногорци!

Аустрија је објавила рат нашој драгој Србији, објавила га је нама; објавила га је Српству и цијелом Словенству.

Нашу праведну ствар узела је у заштиту моћна Русија, представница великог Словенства и наша вјековна заштитница, са својим просвјећеним савезницима.

Црногорци!

Крв се већ лије на Дунаву, Сави и Дрини; лије се на границама наше моћне заштитнице Русије и њене савезнице Француске, па сад — ко је јунак, на оружје! Ко је јунак, нек слиједи корацима два стара српска Краља: да гинемо и крв проливамо за јединство и слободу златну.

На нашој су страни Бог и правда. Ми смо хтјели мир, наметнут нам је рат. Примите га као и увијек, примите га српски и јуначки, а благослов вашег старог Краља пратиће вас у свим вашим подвизима.

Живјели моји мили Црногорци!
Живјело наше мило Српство!
Живјела наша моћна заштитница Русија и њени савезници!

ЦЕТИЊЕ, 24. јула 1914. год.

НИКОЛА с. р.

Предсједник Министарског Савјета,
Министар Војни,
Генерал-ађутант, дивизијар,
сердар **Ј. Вукотић** с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Р. Поповић с. р.

Министар Правде,
Љуб. А. Бакић с. р.

Министар Иностраних Дјела
П. Пламенац с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
Саво П. Вулетић с. р.

Министар Просвјете и Цркв. Послова,
Гаврило М. Церовић с. р.

СЛУЖБЕНИ ДИО

МИ

НИКОЛА I

по милости божјој

КРАЉ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

Дајемо на знање и објављујемо: да смо се на приједлог Нашег Министарског Савјета, а на основу чл. 75. Устава, ријешили наредити и наређујемо

ЗАКОН

о

Продужавању рокова по приватно правним обавезама

Члан 1.

Рокови испуњавања свих приватно правних обавеза, извршења пресуда и рјешења по грађанским споровима, као и сви рокови који су у вези са губитком права — продужују се до на шест мјесеци од дана демобилизације црногорске војске, било да су доспјели до 15. јула 1914. г. било да би доспијевали у току мораторијума.

Изузимају се лична издржавања и уговори о најму (закупу, кирији) ако узималац у најам (закупник) није употребљен на војну службу, која би му ометала обично редовно привређивање.

Код личних издржавања, оставља се суду да за наведено вријеме, према имовном стању и занимању обвезног лица дужника, као и према томе у чему се издржавање даје, може привремено количину издржавања смањити, или мјесто издржавања у новцу одредити издржавање у натури.

Члан 2.

Интереси не престају тећи, али ће се њихова исплата моћи тражити тек о првоме року по истеку мораторијума.

Члан 3.

Рокови за жалбе и незадовољства по грађанско правним споровима, као и рјешењима административних власти, који би пали до 15. јула 1914. године и послије тога, одлажу се за речено вријеме.

Члан 4.

Изискани протести због неисплате и тужбе подигнуте до 16. јула 1914. г. не морају се обнављати.

Члан 5.

Обезбједна средства изузетно ће судови одобравати само у овим случајевима:

1.) ако би дужник побјегао или би хтио побјећи из Црне Горе;

2.) ако би узималац у најам (закупац-кирајџија) хтио ствари у закупно добро унесене да отуђи или заложи у намјери да тим дужитеља оштети; и

3.) ако би у опште дужник продајом своје имовине злонамјерно ишао на оштећење дужитеља.

Члан 6.

Овлашћује се Министар Правде да по указаној потреби може давати судовима упутства ради објашњења овога закона.

Члан 7.

Овај закон ступа на снагу, кад га Краљ Господар потпише, а обавезну силу добија даном објаве у службеном листу.

Препоручујемо свима Нашим Министрима, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају; властима пак заповиједамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

Цетиње, 23. јула 1914. г.

(М. П.) **НИКОЛА** с. р.

Видио и ставио државни печат,
Чувар државног печата,
Министар Правде,
Љуб. А. Бакић с. р.

Предсједник Министарског Савјета,
Министар Војни,
Генерал-ађутант, дивизијар,
сердар Ј. Вукотић с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Р. Поповић с. р.

Министар Правде,
Љуб. А. Бакић с. р.

Министар Иностраних Дјела,
П. Пламенац с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
Саво П. Вулетић с. р.

Министар Просвјете и Црк. Послова,
Гаврило М. Церовић с. р.

МИ

НИКОЛА I

по милости божјој

КРАЉ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

Дајемо на знање и објављујемо:

Да смо се на приједлог Нашег Министарског Савјета, а на основу чл. 75. Устава, ријешили наредити и наређујемо:

ЗАКОН

о

ИЗДАВАЊУ БЛАГАЈНИЧКИХ УПУТНИЦА — БОНОВА

Члан 1.

Овлашћује се Министар Финансија и Грађевина да може пустити у саобраћај до пет милиона перпера упутница на Главну Државну Благајну у серијама: прва од два милиона, а остале од по један милион.

Серије ће бити обиљежене словима А, Б, В и Г.

Члан 2.

Вриједност овијех упутница биће од по перпера 1, 2, 5, 10, 20, 50 и 100, а њихову сразмјеру, облик, вријеме пуштања у саобраћај сваке поједине серије и начин повлачења — одредиће Министар Финансија у споразуму с Главном Државном Контролом.

Члан 3.

Ове упутнице важиће за годину дана, од дана објаве овога закона, носећи његов датум и биће снабдјевене потписима Министра Финансија и Предсједника Главне Државне Контроле.

Члан 4.

Док се не издаду нове упутнице од 1 и 2 перпера, важиће оне, исте вриједности, издате на основу закона од 23. октобра 1912. г., а на њима ће такође бити оштампан црвеним мастилом датум и свог закона.

Члан 5.

Упутнице ће гласити на доносиоца и примаће се у пуној номиналној вриједности, како на свима државним, општинским и другим јавним благајнама, тако и у приватном промету.

Члан 6.

Овај закон ступа на снагу кад га Краљ Господар потпише, а обавезну силу добија даном његове објаве у службеном листу.

Препоручујемо свима Нашим Министрима, да овај указ обнародују и о извршењу се његову старају; властима заповиједамо да по њему поступају, а свима и свакоме, да му се покоравају.

Цетиње, 25. јула 1914. год.

(М. П.) **НИКОЛА** с. р.

Видио и ставио државни печат,
Чувар државног печата,
Министар Правде,
Љуб. А. Бакић с. р.

Предсједник Министарског Савјета,
Министар Војни,
Генерал-ађутант, дивизијар,
сердар Ј. Вукотић с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Р. Поповић с. р.

Министар Правде,
Љуб. А. Бакић с. р.

Министар Иностраних Дјела,
П. Пламенац с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
Саво П. Вулетић с. р.

Министар Просвјете и Црк. Послова,
Гаврило М. Церовић с. р.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

Нота о прекиду дипломатских односа

Нота, коју је 23. ов. мјес. у 6 час. по подне Г. Министар Иностр. Дјела упутио Г. Оту, ц. и кр. посланику на Цетињу, гласи:

Господине Министре,

11. јула т. г. Царско-краљевска Влада бјеше предала Влади Српској ноту, којом тражаше од исте ништа мање него одрицање суверенитета Србије у корист Монархије.

Краљевска Српска Влада, ради очувања (спасења) европског мира и да би уштедила Европи грозоте рата, учинила је, — у одговору на ту ноту, — све уступке Монархији, који су се слагали са достојанством једне независне државе.

Влада Његовог Царског и Краљевског Величанства није хтјела да се изјасни да је задовољна тијем попуштањем без преседана, те је 15. т. м. објавила рат Србији, и већ има осам дана како покушава да упадне у њено земљиште, загрожавајући њеној независности као и оној цијелог Српског Народа.

19. јула т. г. Њемачка, савезница Аустро-Угарске Монархије, објави такође рат Русији, заштитници Црне Горе.

Црна Гора, спојена са Србијом јаким везама једне исте крви, а привржена Русији несломљивим везама вјековне захвалности, загрожена такође и она сама, — као што то доказују агресивне мјере које је Аустро-Угарска предузела дуж њене границе, са стране Далмације и Херцеговине, већ од петнајест дана, па прогонство Црногораца из Монархије, узапћавање наших бродова, оружани напад на граници Санџака, — принуђена је да изјави да не може остати неутрална у тој борби и да се мора такође латити оружја ради учешћа у одбрани слободе српског народа.

У име Његовог Величанства Краља, мога Узвишеног Господара, част ми је извјестити Вашу Преузвишеност, да се Ваша мисија на Цетињу завршила.

Изволите, Господине Министре, примити увјерење мојег особитог поштовања.

П. Пламенац с. р.

Манифест Цара Николе

По милости Божијој, Ми Никола II, Цар и Самодржац свих Руса, Краљ Пољски, Велики Војвода Фински и т. д. достављамо Нашим вјерним поданицима: Русија, сродна по вјери и крви словенским народима и вјерна својим историјским традицијама, није никад била равнодушна према њиховој судбини; а ових дана, када је Аустро-Угарска свјесно упутила Србији захтјеве, које не може да прими ниједна независна држава, братска осјећања рускога народа одјекнула су необичном снагом и у потпуној једнодушности. Пошто је занемарила мирољубив и попустљив одговор српске владе и одбила благонаклоност и интервенцију Русије, Аустро-Угарска је похитала да пријеђе у оружани напад и отпочела је бомбардовање Биограда, отворену варош. Ми смо били принуђени ситуацијом, која је тиме створена, да ставимо Нашу војску и Нашу флоту на ратну ногу. И поред свију Наших напора у Нашим пријатељским односима са Њемачком, савезницом Аустро-Угарске, и наших нада у добро вјековно сусједство, она не хтједе чути наша увјеравања, да предузете мјере немају никакви непријатељски циљ према њој, те је почела да грижи да их обуставимо. Пошто није задовољена у овоме захтјеву, она је изненада објавила рат Русији. *Данас имамо не само да заштитимо братску земљу, неправедно увријеђену, него и да сачувамо част, достојанство и ауторитет и мјесто Русије између Великих Сила.* Ми непоколебљиво вјерујемо да ће се сви Наши вјерни поданици подићи једнодушно и са одношћу у одбрану Руске Империје, да ће унутрашње неслоге бити заборављене у овоме судбоносном часу искушења, да ће јединство Цара са његовим народом постати још тјешње и да ће Русија, устајући као један човјек, одбити дрски напад непријатеља са дубоком вјером у праведност наше ствари и са потпуном надом у Промисао Свемогућега. Ми у молитви призивамо благослов Божји на свету Русију и Наше храбре трупе. — Никола.

Резолуција Народне Скупштине

Црногорска Народна Скупштина, саслушавши Краљ. Владу о изненада насталој политичкој ситуацији, прима то к знању и одобрава све од ње предузете кораке и најодлучније тражи од Владе да и даље чини све оно што треба да Црна Гора, вјерна државним традицијама у овој прилици као и вазда испуни своју дужност.

Црногорска Народна Скупштина испуњена је радошћу на вијест, да се је велика и моћна Империја, наша вјековна заштитница Русија, заложила и ставила у одбрану угрожене правде и опстанка нашега народа. Народно Представништво, дајући израза свом оправданом огорчењу противу аустро-угарских управљача и протестујући против изненадних препада на братску нам Србију и противу нечувеног варварског гоњења наше југословенске браће, најодлучније позива Краљевску Владу да на та насиља и наметнути нам рат одговори ратом!.. Нек загрљена браћа полете сложно у свети бој!..

Дворске и дипломатске вијести

— Његово Величанство Краљ био се извезао јуче прије подне на Ловћен да прегледа положаје, и отуда се истога дана повратио у пријестоницу.

— Његово Краљ. Височанство Књаз Петар повратио се ономад из Петрограда преко Румуније и Србије на Цетиње, и јуче је са Његовим Величанством Краљем отпутовао на Ловћен, гдје ће боравити за све вријеме трајања ратних операција Ловћенског Одреда.

— Аустро-угарски посланик г. Ото, пошто је прекјуче примио ноту Краљевске Владе, којом му је саопштено да је његова мисија у Црној Гори завршена, напустио је јуче прије подне нашу пријестоницу и отпутовао са породицом и цјелокупним особљем посланства у Котор.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Господарева прокламација. Господарева прокламација, чији текст саопштавамо на челу листа, јуче је била спремљена за штампу. Пошто је прокламација била преписана, потписали су је претходно сва господа министри, па је синоћ поднесена Његовом Величанству на одобрење. Господар је, у присуству министара и осталих великодостојника, узео перо, прекрстио се, призвао Божију помоћ и благослов на Свој мили народ и цијело Српство и Словенство, те је ставио Свој потпис на ову историску ратну прокламацију. Сви присутни државни великодостојници, тронути дирљивошћу тренутка, устали су и честитали Господару изјавивши живе жеље, да српска и словенска праведна ствар побједи.

Молебствије. Сјутра прије подне биће у Манастирској Цркви и по свијема црквама у земљи служено молебствије за побједу оружја нашега и наших савезника у овоме другоме ослободилачкоме рату. На молебствију у Манастирској Цркви чинодјејствоваће Његово Високопреосвештенство Господин Митрополит Митрофан.

Закон о мораторијуму. И приликом овог рата Краљ. Влада наредила је мораторијум, који се у неколико разликује од оног за вријеме црногорско-турског рата. Овим се законом не суспендују обвезе плаћања кирије на радњама, које ће се обдржавати и за вријеме рата, и лична издржавања. Ова су наређења и правична и практична, јер се иначе давало маха многим несавјесностима.

Тако исто допуштена су обезбједна средства у случајевима злонамјерног отуђења ствари.

Закон о издавању благајничких упутница—бонова. Законом о издавању бонова овлашћен је Мин. Финансија да може издати до 5,000 000 перпера у четири серије. Прва серија биће од 2 милиона а остале по један милион. Ово је учињено нарочито с тога, да би се могло пуштати само онолико колико буде потребно. Ми смо увјерени да ће народ ове бонове примити с потпуном вјером, јер ће му исти, ако Бог да, по срећном исходу рата бити замијењени златом.

Цивилна и Војна Кућа. Његово Величанство Краљ благоизволио је највишим ријешењем од 19. ов. мј. образовати Своју цивилну и Војну Кућу и наименовати за чланове истијех:

У Цивилној Кући: д-р Луја кнеза Војновића за шефа Своје цивилне канцеларије; Својег Маршала Двора Душана Греговића; Јова Поповића;

Јована Матановића и Својег личног љекара д-р Б. Перазића.

У Војној Кући: Својег генералног ађутанта дивизијара Митра Мартиновића; командира Милутина Томановића, Својег ордонанс-официра, за вршиоца дужности шефа војне канцеларије; командира Риста Љумовића и Својег ордонанс-официра капетана Владимира Зимоњића.

Манифестације. Прекјуче послије 6 часова пред вече, на глас да су односи с Аустријом прекинути и да Црна Гора улази у рат, пријестоничко грађанство дало је израза својој радости у одушевљеним манифестацијама пред посланствима Русије, Србије, Француске и Енглеске. Војна музика пролазила је улицама свирајући родољубиве српске и словенске пјесме.

ТЕЛЕГРАМИ

Петроград, 20, јула. Због садашње ситуације царским указом наређено је да се сазову у изванредни сазив Государствена Дума и Државни Савјет. Указ наређује да оба тијела отпочну рад 26. јула

Петроград, 20 јула. У Зимском Дворцу одслужено је свечано молебствије у присуству цијеле царске породице, француског и српског посланика, руске владе, свих великодостојника и официра петроградског гарнизона. Цар је дао свету ријеч пред иконом Богородице Казанске у присуству свијех, да неће закључити мир док противник не буде сломљен. Одлучност, самопожртвовање и радост услјед опште једнодушности сија на свима војницима. Главнокомандајући Велики Књаз Николај Николајевић загрлио је и пољубио француског амбасадора. Огромни узвици бурнога одушевљења проламали су се кроз цио Двор. Безбројне масе свијета пред Двором одушевљено су клицале цару. Садашњи се рат сматра као отачаствени.

Петроград, 20. јула. Прокламација Њ. В. Престолонасљедника Александра и цјелокупно држање Србије произвели су најповољнији утисак на руску владу и јавно мњење. Ноћас су биле огромне манифестације пред српским посланством. Предсједник Государствене Думе одржао је патриотски говор. Јутрос је објављен званични комиике, у коме је изложен досадашњи ток догађаја и јасно утврђена одговорност Аустрије и Њемачке за европски рат. По подне у 3 сата биће у Зимском Дворцу молебствије за побједу руског оружја. Војна власт забранила је издавање листа „Ријеч", органа Миљукова. Остала је штампа једнодушно и достојанствено спокојна.

Петроград, 21. јула. Царским указом наређен је мораторијум.

Петроград, 21. јула. У послиједње вријеме Њемачка и Аустрија покушавају свима средствима да задобију европско јавно мишљење, представљајући догађаје у потпуно лажној свјетлости. Тако бечки кабинет покушава да створи утисак као да је Аустрија изразила увјерење да поштује не само интегритет Србије, него и њена суверена права. Таква и слична тврђења не одговарају истини, јер је Аустрија одбила, да из захтјева, упућених Србији, изостави оне, који уништавају њену независност.

Петроград, 21. јула. У листу „Руски Оријент", који излази у Владивостоку, тамошњи јапански конзул објавио је деманти на тврђења тога листа, да ће јапанска влада ићи раме уз раме са Аустријом у садашњој кризи. Јапан ће бити са Енглеском и Француском и у опште бити у сагласности са тројним споразумом.

Ниш, 22. јула. Начелство округа пријепољског јавља: ноћас у 2·30 часа Аустријанци су сами запалили на Увцу своје двије касарне и отворили ватру на нашу предстражу. Пушкарање је трајало 20 мин., па су се повукли на брдо и одатле продужили паљбу. Жртава нема.

Ниш, 22. јула. Данас прије подне Аустријанци су попова отпочели бомбардовање Биограда, до овога часа бомбардовање непрекидно траје.

Ниш, 22. јула. Јутрос су Аустријанци запалили своје жељезничке станице у Херцеговини, тако исто и мост преко Лима код Руда. Та се мјеста налазе према Прибоју. Све државне зграде до темеља су изгореле.

Лондон, 22. јула. Војне припреме су у пуноме јеку.

Париз, 22. јула. Мобилизација се врши у потпуном реду и великом брзином Италијанска је влада званично извијестила француску владу, да ће остати неутрална, на чему је француска влада топло захвалила. Њемачки амбасадор у Паризу, пошто је предао ноту о објави рата, напустио је Француску. У Линевиљу три бомбе, које су бачене са њемачког аероплана, направиле су само мало штете. Нијемци заузели холандску варош Лимбург. Затворене су берзе у Цариграду и у Букурешту.

Петроград, 22. јула. Швајцарски отправник послова изјавио је руској влади да је швајцарска влада ријешила да приступи општој мобилизацији ради заштите цјелокупности швајцарске територије и да ће у садањем рату сачувати потпуну неутралност. Вође странке кадета објавили су апел, позивајући да се заборави неслоге између разних странака и да се мисли на дужност коју у овоме тренутку сваки Рус има да морално помогне оне који ратују, да би тако очували Русији њен ранг међу великим силама, који јој непријатељи оспоравају.

Ниш, 23. јула. Синоћ око 9 часова по подне појавио се над нашом територијом у близини Биограда један аустриски аероплан, па је по том ишчезао. У Биограду је до поноћи било мирно, а тада је почело бомбардовање и трајало до 6 часова у јутро. Било је неколико људских жртава. 21. јула је прошао на миру, изузевши незнатне чарке на појединим тачкама фронта. Код Увца и Вишеграда примјећује се непријатељево повлачење ка Дрини.

Изгледа да је његова намјера да се повуче на лијеву обалу Дрине. Према Дубравици на непријатељској страни примјећено је привлачење дереглија (мауна) од Ковина ка острву у Дунаву, као и непријатељски аутомобилски саобраћај.

Ниш, 23. јула. Артиљеријска ватра са непријатељске стране код Биограда отпочела је јуче прије подне од пола десет сати и трајала до пет по подне. Непријатељ је за све то вријеме гађао варош. У допуну јутрошњег извјештаја саопштава се: Фабрика платна Браће Илића јако је оштећена разним зрнима као и раднички општински станови. Оштећена је кућа Риста Вулића у Радничкој улици број 10. Већим дијелом порушена је кућа Франца Војтека. Јако је оштећена кућа Воје Јанковића. У Мелентиној улици број 49 оштећена је прилично кућа Јелене Ђорђевића, јако је порушена кућа Димитрија Грудића у ратарској улици број 3, доста је оштећена у дворишту пекара Душана Тодоровића. У ратарској улици број 46 распрсла се граната и ранила двојицу радника, а једнога контузовала. У крају код ботаничке баште покидане су електричне жице. Једна граната ударила је у кућу Тоше Ђорђевића кафеџије у Стишкој улици број 34. и прилично је оштетила. Једна је граната ударила у кров електричне централе и знатно га порушила. Једна граната пала је у двориште дрваре Марка Ракића у Дринчићевој улици и убила једног коња. Гранате су покидале водоводне цијеви тако да је водовод од синоћ престао да функционише. Грађанство је принуђено да се водом снабдијева са чесама по периферији и околини Биогрида. Водовод неће функционисати најмање за 24 сата.

Петроград, 23. јула. Британска влада упутила је јуче Њемачкој ултиматум, тражећи да берлински кабинет дадне односно неутралности Белгије ону исту обавезу као и Француска што је дала Британска влада тражи одговор до поноћи. (Вјесник)

Ниш, 23. јула. Непријатељ је поново отпочео артиљеријом тући Биоград. Једна је граната пала на жандармеријску касарну и лако је ранила једног жандарма; једна је ударила у Позориште и искидала водоводне цијеви, ранила једног жандарма; једна је пала пред кафану „Мали Балкан" и убила једно лице; једна граната је пала у кафану „Књаз Михаило" у Краља Александра улици и убила једно лице, а четврто ранила; једна је ударила у дворску шталу; једна је пала у осуђеничку башту и порушила једну кућицу; једна је порушила балкон на кући Благоја Симића у Цара Уроша улици број 34., и једна је пала у Милошев Дворац у Топчидеру. Артиљеријска ватра још траје.

Вашингтон, 23. јула Спремљена је прокламација о неутралности Сједињених Америчких Држава, а биће вјероватно сјутра објављена.

Берлин, 23. јула. Једна депеша из Кенигсберга јавља да је једна руска патрола ушла у Ајхтен, у ком је порушила поштанску зграду. Непријатељ је пријешао границу на више мјеста. Једна јака козачка колона са артиљеријском колоном продрла је на њемачку територију преко Бијала.

Брисел, 23. јула. Један телеграм из Арлона јавља, да је 100.000 Нијемаца пријешло кроз Луксенбург и да се скупљају дуж француске границе.

Петроград, 23 јула. У Новоросинску су власти задржале њемачки пароброд. Са брода је све искрцано. Власти су такође наредиле да се гони и задржи аустриски пароброд, који је јуче изашао из пристаништа.

Ниш, 23 јула. Наша је војска 21. о. м. у вече пријешла границу на Увцу и изгорела аустриски логор. Много је ствари одузела по магазинима. Спасава се што се може. Жељезничка станица није запаљена и ту има петнаест вагона. Аустријанци су данас послије подне почели опет бомбардовати Биоград. Још се не знају резултати.

Париз, 24. јула. Званично се јавља, да су њемачке трупе јуче у јутро нагле на луксенбуршку територију и ушле у Француску код Лонгиа.

Атина, 24. јула Министри су се јутрос састали у Двору у Министарски Савјет. Чланови војне и поморске комисије француске и енглеске отпутовали су на двомјесечно одсуство.

Лондон, 24. јула. Парламенат ће одобрити влади изванредни ратни кредит од 50 милијона лира штерлинга (милијарду и 250 милијона перпера).

Лондон, 24. јула. По улицама народ чини манифестације, пјевајући енглеску химну и марсељезу.

Лондон, 24. јула. *Енглеска је 22. ов. мјес. Њемачкој објавила рат.*

Ниш, 24. јула. Овдашњи турски посланик Џавид бај саопштио је предсједнику владе да је царском иradом наређена општа мобилизација једино ради заштите турске територије.

Букурешт, 24. јула. У Синаји одржана је сједница министарског савјета под Предсједништвом Краља Карола. Сједници су присуствовали Насљедник, предсједник скупштине, предсједник државног савјета, више бивших министара и представници владиних партија. На тој сједници се испитивало, какво држање треба да заузме Румунија у садашњим приликама. Савјет је готово једнодушно одлучио да Румунија треба да предузме све мјере за одбрану својих граница.

Петроград, 21. јула. Данас је у пријестоници био велики историјски дан. Још од раног јутра изванредна живост била је у вароши, када се као мујном разнесе вијест да ће у Зимској Палати бити одслужена служба и да ће се Цар показати народу. Одушевљење послиједњих дана и жеља да виде обожаваног монарха привукли су у палату десетине хиљада људи. Са заставама око 4 часа по подне царска јахта „Александра" стигла је из Петерхофа са Царем, Царицом и кћерима. Многобројна маса свијета, окупљена на Неви, дочекала је јахт са усклицима. Кад царски чамац приђе пристаништу Зимске Палате, Невом се одушевљено клицање разлијегало. Када су Њихова Величанства ишла Зимској Палати, свијет је падао на кољена кличући ура! Кад су Њихова Величанства заузела мјеста у цркви, придворни свештеник је гласно читао манифест о објави рата. По томе је одслужена служба за побједу руског оружја над непријатељским, иза чега су Њихова Величанства пољубила свети крст и икону. За вријеме док је Цар говорио, свијет је клечао, а многи су имали сузе у очима. Затим се захорило ура! а официри су држали уздигнуте сабље. За то вријеме десетине хиљада душа било је испред двора са заставама, на којима је било написано: Живио Цар! Живјела Србија! Живјела Француска! Живјела Енглеска! и слобода Словенима! Кад се Цар појавио на балкону, није било краја клицању.

Бесједа о народном пророчанству

Господ прихвата све који падају, и исправља све погнуте.

Псалм, 145, 14,

Воскресења не бива без смрти.

Већ вас виђу под сјајним покровом,
Част, народност ће је васкрснула. —

Бјежи грдна клетво с рода,
Завјет Срби испунише.

Горски Вијенац.

Оно што се смртним језиком зове великим догађајима, драга браћо, биће уписано и у историју овога покољења. Рушење једне старе и зидање једне нове царевине врши се на наше очи и уз наше садејство. Примјери ратничког херојизма, показани у наше вријеме, никад нијесу били већи и никад неће моћи бити већи јер у чему је ратнички херојизам, ако не у драговољном жртвовању свога живота? Такав херојизам наши људи су међутим показали и појединачно и у масама, показали су га учени и неуки, показали су га сироти и богати, показали су га сељаци и господа, показали су га редови и генерали, показале су га чете и пукови.

Историчари дијеле догађаје у двије групе, једне сматрају за догађаје ужег, локалног значаја, друге опет за догађаје ширег опште човјечанског значаја. Но ко може поставити границу између ове двије врсте догађаја? Да ли се мањи догађаји не сливају у веће као потоци у ријеке? Гле, један турски поданик убио другог турског поданика. То је догађај, је л' те, који не спада у општу историју? Но то убиство проузрокује свађу и мржњу између два племена. И то је догађај локалног значаја. Но та два племена почну се оружјем разрачунавати, те проузрокују

свађу и мржњу између два народа у једној истој царевини. И то је још догађај унутрашњости, локалан. Но та два заваћена и омрзнута народа пренесу своју заваду и мржњу и на своје сународнике из других држава. И сад се долази до конфликта између више држава. И тек сад догађај има шири или општи значај, због чега се ставља у другу врсту историјских догађаја. Но кад један догађај толико порасте, да га сав свијет види и осјећа, тад се историци враћају на цио онај дотле незнатни и мало шумни прелудиум тога великог догађаја, и тај не знатни прелудиум уносе у општу историју као и сам велики догађај, који му је сљедовао. Историци, који не иду до на оне мале, почетне узроке великог догађаја, но држе да су овај објаснили његовом најближом околином, личе на старе просте Египћане, који су вјеровали да ријека Нил нема извора, за то што нико од њих није успио да дође до извора Нила. Читајте коју хоћете писану општу историју, и ви ћете се зачудити непотпуности и недовољности сваке од њих. Ако не будете непрестано допуњавали својом маштом оно што читате, и не будете разним аналогичним претпоставкама испуњавали празнике, или другим ријечима не будете имали довољно снаге да прескачете ровове, који сваки час искрсавају пред вас на путу, којим вас воде историци, ви нећете моћи стећи појам о општој историји као једној цјелини. Ви ћете задржати у памети само један хаос од невезаних слика и сцена и представа, као кад прочитате једну антологију или чујете један низ музичких потпури. Схватити историју пак као антологију или као потпури значи не схватити је као једну смишљену цјелину са почетком и са крајем, но као један невезан низ изненађења и фантазми.

За кога су наше побједе изненађења? За онога само ко није познат са прошлошћу и душом народа српског и са великим пророчанством, које је неколико стољећа час тињало час буктало у тој души.

Какво пророчанство? Пророчанство о крајњем тријумфу народне правде, пророчанство о васкрсу, и слободи, и величини. Косово је дало зачетак томе пророчанству, зачетак и оправдање. Онај ко буде писао историју садашњих великих побједа наших неће ништа разумљиво ни разумно написати, ако се не обазре на Косово и не удуби у пророчанство народно коме је Косово дало зачетак.

Косовски пораз је значио за народ српски свршетак једног бурног дана и почетак једне мрачне и жалосне ноћи. Но народ не би могао преживјети тако дуготрајну ноћ, да није имао ма и један зрак свјетлости. Један зрак свјетлости он је имао, то је била вјера у Бога и себе и нада у будућност, то је било пророчанство о дану усред тамне ноћи.

— Свануће један дан, велики као Видов-дан, но свјетлији од Видовдана.

То је био зрак у мраку, то је било пророчанство о дану усред ноћи. Ко је најприје исказао то пророчанство? Узалуд ћете испреметати сву историју, нећете сазнати. То и није пророчанство једнога човјека но цијелог народа. Негдје у дубини васионе неко непознати притиснуо је дугме, некакво електрично дугме, и цио један поробљен народ осјетио је једну лаку струју у себи која га је придржавала да са свим не клоне и не падне. Однекуда иза овог свијета, из средине његове, из душе његове, дошао је као повјетарац шапат души народној: „истрај, не ћеш пропасти“.

Ко је дао народу поробљеном ово пророчанство у ноћи? Онај исти ко је дао и пијетлу способност да сваке ноћи у одређено вријеме навијести дан; Онај исти, ко је младој ласти дао способност да ненаучена спрема гнијездо за још неизлежене тиће.

Ко је дао народу поробљеном једно пророчанство, које је пет стољећа било удаљено од остварења? Творац и дародавац свих пророчанстава, која су се икад на земљи чула или осјетила. Ко је дао робовима пророчанство, којим су робови живјели? Онај, ко живот даје.

На Косову је војска српска била саломљена. Цар посјечен, војводе изгинуле. Неколико слугу вратило се с празним коњима својих господара. Те слуге су шапатом разносили причу о двјема стварима, које су видјели, о погибији и о нечувеном јунаштву српском. Земља се завила црнином, земља се српска залила сузама.

— Зашто плачеш мајко? питао је син.

— Плачи и ти, сине, одговарала је мајка сину љубећи га, плачи и радуј се: отац ти је погинуо, но погинуо је као јунак.

Погинуо је као јунак, — у тим ријечима лежало је једно пророчанство. Ниједан народ не завршује своју историју јунацима. И најснажнији народ може падати и губити, као устајати и добијати. Падање и устајање, губљење и добијање — то је историја једнога народа на овом земаљском игралишту. Но снажан народ показује се јунак при падању као и при устајању. Снажан народ може да покаже веће јунаштво при своме паду но слаб народ при своме устајању; снажан пада сам и устаје сам, слаб пада наслањајући се на другог и устаје наслањајући се на другог.

Народ који при своме паду покаже Обилиће и Југовиће, уписује се у живе и ако изгледа мртав. Пад тога народа не значи смрт. Суво дрво се ломи, сирово се само савија.

Смрт Лазарева и Милошева изазивала је не само сажаљење но и завист. Јунацима се увијек завиди: и на животу и на смрти. Завист јунаштву рађа самопоуздање, самопоуздање је живот.

Но косовско јунаштво је још уоквирено у нимбус небеске правде. Цар Лазар је пао с коња, и у великом окршају глава му је осјечена. Ноћу, кад је тишина завладала испод погледа звијезда, царева глава је засвијетлила и обасјала цијело поље с Божјим пријестолом на небу. То је свијетлила Лазарева правда.

*

— Зашто је погинуо цар, мајко? питао је син.

— Не питај много, сине. За то што се приволио царству небесноме, царству истинске правде. За то је погинуо праведни цар.

Приволио се царству небесноме, — у томе је лежало друго пророчанство. Ко год се је икад приволио царству небесном, тај је и у пропасти својој носио побједу. Ко год је умирао за небесну правду, правда је његова живјела и њега васкрсавала. Јаче је небо од земље. Земаљска правда односи кратке и брзе побједе; дуготрајна и крајња побједа припада правди небесној. Правда је небесна спора али достижна. Правда небесна захтијевала је највећу жртву од цара Лазара и његовог народа, и та жртва је принијета. За ту жртву правда небесна је предвиђала у далекој будућности награду намученом народу.

Ми смо, браћо, свједоци те награде Лазаревој правди, награде, која је тек сад дошла. Дошао је, гле, дан велики као Видовдан но свјетлији од Видовдана. Дуго и упорно је прорицан овај дан. Све се је било изгубило, изузевши вјеру у ово пророчанство. Сва блага народна била су пријешла у ријеке освајача, народу је остало само једно благо, којим је живио, и то једно благо није било ни сребро ни злато, ни нацаци ни буздовани, но пророчанство о једном великом дану, великом као Видовдан, но свјетлијем од овога; дану на коме ће се дати посљедња награда Лазаревој правди и Милошевом јунаштву.

Ништа осим тога пророчанства и службе тиранима није имао отац да остави сину, нити покољење покољењу, нити стољеће стољећу. Увијек једно исто: једна тамна ноћ са једним зраком свјетлости, који је на једној страни освјетљавао Лазара и Милоша, а који је на другој страни ишао у недоглед.

*

У тамној ноћи син је питао оца:

— Зашто робујемо тако дуго, оче?

— Због гријеха, сине — шаптао је отац.

— Хоће ли наше ропство бити вјечито, оче?

— Неће, сине.

— Шта ти је доказ за то, оче?

— Лазарева правда, сине, и Милошево јунаштво. И син је бивао охрабрен и оснажен тим ријечима, и с више сјаја у очима подвијао је леђа под терет ропства.

Робље, презрено и прогањано, скупљало се ноћу по свима задужбинама Немањића, и утучено питало је свога пастира:

— Кажи нам, оче, хоће ли свануги скоро и нама дан?

— Свануће, дјецо, један дан велики као Видовдан, но свјетлији од Видовдана,

— Гдје то пише, оче?

— На косовом пољу су написали то својом крвљу Лазар и Милош. Лазар се приволио небесној правди, која увијек побјеђује правду земаљску. Милош је показао јунаштво, које је увијек јаче од тираније. Наши господари господаре над нама земаљском правдом и тиранијом. Зато њихово господарство не може бити дуговјечно.

И робље је одлазило на службу и патњу, охрабрено и оснажено пастирским ријечима.

Стољеће, које је долазило, питало је стољеће, које је одлазило:

— Шта ми остављаш у насљеђе?

— Ропство и наду, био је одговор.

— Какво ропство? питало је ново стољеће.

— Ропство теже од пакла, био је одговор.

— Какву наду? питало је ново стољеће.

— Наду у остварење пророчанства народног о једноме дану великом као Видовдан, но свјетлијим од Видовдана.

Мајка је успављивала сина у колијевци пјесмом о пророчанству, коме су доказ Милош и Лазар.

Свештеник је тјешио народ при причешћу освјежавањем познатог пророчанства.

Народни пјевач је напрезао сву своју лиричну душу да потврди старо пророчанство из књига староставних, од којих књига је једна била Косово Поље, исписана јуначком крвљу, а пунктирана главама војводским.

Многобројни манастири Немањића, зидани по најнеприступнијим мјестима, служили су не само као збјегови, но као пророчанство будућности.

Народна поезија из доба ропства ништа друго није до опјевано народно пророчанство. Који је народ до сад пјевао, кад је у ропском јарму гледао крај своје историје? Никоји. Пјесма је доказ наде и вјере; пјесма у злу јесте пророчанство. Турци — господари — нијесу пјевали ни из далека толико колико Срби — њихови робови. Наш народ је пјевао у најтежем ропству, за то што је био далеко од помисли, да је то ропство крај његове историје, и што је живио вјером, да је његово ропсто само један мост између два велика дана. Један је дан био Видовдан. На други се морало с надом чекати. Цијела је наша поезија народна пророчанска, не: она је сва — пророчанство.

Јесу ли, дакле, наше садашње побједе чудо? Не, оне су само испуњење једног давнашњег пророчанства, с којим су сва српска покољења од Косова до данас живјела и умирала. Запојена тим пророчанством, наша је војска ишла као вихор од побједе к побједи. Никад ниједна војска није радосније ишла у рат, нити је икад ниједна војска била увјеренија у побједу! Говори се много о фанатизму турског војника. Ако фанатизам значи вјеру једнога војника, да је Бог с њим, онда је у овоме рату наш војник био већи фанатик од турског. Јесте ли разговарали с рањеницима у болници? Јесу ли и вас они увјеравали, као и мене, да је са̑м Бог био с њима у рату и да их је сам Бог водио побједи? Рећи ћете: и Турци су се молили Богу као и ми, како њима Бог да не помогне? Ми се молимо Богу за ову побједу неколико стољећа. Турци су се почели молити 17 ог септ. 1912. год. Но није нама Бог додијелио побједу само с тога што је наша молитва старија, него што је и наша ствар праведнија.

Наша побједа основана је на правди и јунаштву. Оно, што је било сан читавих пет стољећа, ми данас гледамо као јаву. Једна од најљепших немогућности из списка наших националних пјесама постала је опипљива реалнсот. И све остале немогућности из националног програма, који је обухваћен древним народним пророчанством, несумњиво ће ускоро постати опипљива реалност. Још један ћилим мора се осути, као што се је један већ осуо, да би Срби могли своје национално ткиво изаткати. Једна је царевина срушена, још једна ће се морати срушити, да би се пророчанство косовско потпуно остварило.

Неће се срушити ниједна од оних царевина, у којима се влада на принципима слободе и правде, ја вас увјеравам.

Само се стара и трула ткања осипају.

Тиранија сама себи мора на крају пресјећи крвне артерије, пошто се је дуго ранила туђом крвљу.

Себичност мора сама себе појести, пошто поједе све око себе.

Неправда сама себи мора ископати најдубљи гроб, пошто створи око себе гробље.

Кепеци који се играју диктатуре над већим и бољим од себе морају на крају крајева скупо платити своју глупу шалу.

Политичари, који воде политику на начелу „подијели па владај“ неће се посљедњи смијати.

Монарси, који у својој надутој гордости више поштују прашњиве фирме и извјештале грбове своје династије, но право својих народа, могу лако постати предмет сажаљења својих слугу.

Систем терора и шпијунаже то је једно чудовиште, које никад није имало дужи вијек од вијека једног човјека. Умире један човјек а народ живи.

Влада застрашивањем је очајно и посљедње средство у рукама немоћних управитеља једне земље. Јесте ли гледали како и уплашена овца почиње да се кострешн и енергично таба ногама пред опасношћу, која јој пријети? Не чини то овца из храбрости, но из очајног страха. Од њеног енергичног табања и кострешења до њеног окретања на лијевокруг и дивљег бјежања не протекне често ни један трен ока. Застрашивањем владају они, који су сами застрашени, као плашљиве и неразумне овце. Било је и у нашој српској историји времена, — многи од нас то и памте — кад су људи, неразумни и плашљиви као овце, покушавали да владају овим народом застрашивањем. Завршетак тих застрашивача, као што знате, био је онако исто страшан, као што је њихов живот био смијешан. Нас донекле може извинити младост и неопитност, но шта би могло извинити једну стару монархију, у којој је застрашивање постало устав, из кога се сви закони изводе? Монархија, која је до јуче била на нашем југу и које више нема, предсказала је својом судбом судбу и сваке оне монархије, у којој се влада сличним режимом, режимом страха и лажи. Памеган, ма и неваљао, имао би се чему поучити од судбе турске монархије. Неваљалство се може истина донекле држати памећу, но кад Бог хоће да казни неваљалца, он му одузме памет. И тад неваљство, без памети, брзо тоне као олово на танком леду.

Нека свак извлачи какву зна поуку из садашњих балканских догађаја, што се нас тиче ми смо кроз њих уведени помпезно у општу историју човјечанства. Сви догађаји из наше прошлости добијају сад сасвим друге размјере, но што су их јуче имали. Прије сто осам година запаљен је од стране српске један турски хан у селу Жабарима и набијено је на колац од стране турске неколико Срба — револуционара. То су били догађаји сами по себи локалног значаја. Данас су то догађаји свјетског значаја онако исто, као и Гарибалдијево герилско ратовање против Аустрије у Ломбардији и као авантуре из Наполеонова живота, које су формирале један карактер, тако утицајан на ток свјетске историје. Сви велики историски догађаји имају једну клицу малену као горушично зрно. И развија се у једно дрво, тако и догађаји по изгледу локални и незнатни, постепено доведу до великих свјетских догађаја. Паљење хана у селу жабарима и набијање на колац неколико револуционара само су варнице онога пламена, који је у ове дане обузео сав Балкан, пламена, који је загријао многе настрадале душе, но и спалио многе нечисте савјести у овоме свијету.

Тако се постепено остварило велико народно пророчанство. Као што се то пророчанство постепено коријенило у души народној, тако се оно постепено и остварило. И као што је пророчанство о Месији стољећима држало јеврејски народ да не подлегне страховитим ударима судбе, тако је исто и српски народ стољећима држао пророчанство о поновном националном васкрсу. То пророчанство, с којим смо се сви ми тако рећи рађали; које смо насљеђивали од својих родитеља; пророчанство, које нам је инспирисано и у нама његовано и кућом и школом и војском и црквом од дјетињства до данас, — то пророчанство и дигло је цио наш народ као једног човјека, — то пророчанство и гони нас данас на сва она пожртвовања, којима се страни свијет диви, не познавајући нас.

Страни свијет никада нас није довољно познавао и дуго нас још неће познати. Но важније је од тога да ми сами себе истински познамо.

Познајемо, дакле, данас своју физичку и моралну моћ боље него што смо је јуче познавали. Ми смо сами себе јуче подцјењивали. Данас то не морамо чинити: данас можемо без прецјењивања себи довикнути свима тиранима нашега племена, који као застрашене овце кострешe се и табају ногама на нашем прагу:

— Тирани, ми смо малени према вама у мучењу и понижавању људи; у томе сте ви велика сила.

— Ми смо малени према вама у лукавству и перфидности и фарисејству; у томе сте ви велика сила.

— Ми смо малени према вама у себичности и похлепности на туђу имовину; у томе сте ви велика сила.

— Ми смо малени према вама у непоштовању туђих права и непризнавању туђих потреба; у томе сте ви велика сила.

— Ми смо милени према вама у сијању неслоге и мржње међу људима; у томе сте ви велика сила.

— Но има једна област, у којој сте ви мање силе од нас: то је област херојства:

Херојства у борби за слободу.

Херојства у самопожртвовању.

Херојства у признању и поштовању човјечанских права свакога човјека.

Што год се усудите ви, тирани, учинити у тој области, само мишљу и ријечју, ми ћемо вас дјелом надмашити. Косовско пророчанство, које нам је Бог дао и које Бог кроз нас испуњава, даје нам ону снагу, коју ви немате одакле црпјети. Наша борба носи религиозни карактер од почетка, ваша — шпекулантски. С нама је Бог, с вама је страх. Бог нам помаже, да творимо дјела која надмашују наш број и нашу моћ и која доведе вас до дивљења и до страха. Ви мислите нас је мање; варате се: с нама су и сви херојски духови наших предака од Косова до Куманова, који су многобројнији од ваше војске. И још једном: с нама је Бог, с вама је страх. Амин.

Д-р Николај Велимировић.

Издање и Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије